

PANDEMIYA 21 ASRNING GLOBAL MUAMMOSI VA UNING
OQIBATLARINING IJTIMOIIY TAHLILI

Ilmiy rahbar: Xurshid Samatov
Toshkent axborot texnologiyalari
universiteti Samarqand filiali talabasi
Mehrangiz Ochilova
Telefon raqami: +998884084703
Email: mehrangizz2003@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada COVID-19 virusi global miqyosda yetkazgan zararlari hamda mazkur pandemiyaning jamiyat rivojida qanday o'zgarishlar olib borgani va pandemiyaning ijobiy va salbiy oqibatlari haqida so'z boradi

Kalit so'zlar: Pandemiya, Koronavirus, Covid-19, gumanitariya, global muammo, vaksinatsiya, iqtisodiy inqiroz, FAO, BMT, gigiyena, emlash.

Abstract

This article talks about the damage caused by the COVID-19 virus on a global scale and how this pandemic has brought about changes in the development of society and the positive and negative consequences of the pandemic.

Keywords: Pandemic, Coronavirus, Covid-19, humanitarianism, global problem, vaccination, economic crisis, FAO, UN, hygiene, vaccination.

Абстрактный

В данной статье рассказывается об ущербе, нанесенном вирусом COVID-19 в глобальном масштабе, о том, как эта пандемия повлекла за собой изменения в развитии общества, а также о положительных и отрицательных последствиях пандемии.

Ключевые слова: Пандемия, Коронавирус, Covid-19, гуманитаризм, глобальная проблема, вакцинация, экономический кризис, FAO, ООН, гигиена, вакцинация.

Pandemiya, o'zgaruvchan kasallikning keng tarqalgan yoki bir qator mamlakatlarning katta qismini og'irroq ta'sir etgan paytida ishlaydigan, global xavfsizlik muammo bo'lib, odamlarning hayotini va jamiyatni ko'p yo'nalishlarda ta'sir qiladi. Pandemiya ko'p yillik yoki katta miqdordagi shaxslarning tarqalgan kasalligi, odatda virus tomonidan yaratilgan mikroorganizmlar, bakteriyalar yoki viruslar tomonidan asoslangan holatdir. Bu kasalliklarning tarqalgan qiymati, oddiy grip fevralda uchrashuvlarda yoki dengue qalqonida yoz oylarida ko'proq

o'Ichamlarda bo'lishi mumkin. Pandemiylar jahon tarqalgan masalalarga olib keladi va davlatlar, soha tashkilotlari va fuqarolar o'rtasidagi ishbilarmonlikni qo'llab-quvvatlash uchun katta qo'shimcha ko'zdan kechirish, ilmiy tadqiqotlarni yaxshilash va tanqidiy ta'limni o'tkazish zarur bo'ladi. O'z ichiga olgan pandemiylar tarixda bir necha marta bo'lganligi sababli, ulardan bir qanchasi chet tili bo'lib, mazkur viruslarning asosiy o'sishi. Ushbu pandemiylar quyidagi misollardan iborat: "Qora veba" (1347-1351), "Ispaniya grip" (1918-1919), SARS (2002-2003), H1N1 grip virusi (2009-2010), COVID-19 (2019-yil boshidan hozirgacha). Umuman olganda, pandemiylar biologik agentlar tomonidan asoslangan tarqalgan katta kasalliklar bo'lib, ular jahonning har qanday nuqtasida, ammo ayni paytda katta raqamda kasallangan kishilarning kundalik hayotiga ta'sir qilishi mumkin.

Pandemiya keltirib chiqargan inqiroz oqibatlarini kutilganidan ham jiddiyroq bo'lishi mumkin. Endi olimlar va gumanitariylarni faqat iqtisodiy xarajatlar emas, balki undan-da kattaroq muammolar ham o'ylantirmoqda.

Xavflilik darajasi yuqori bo'lgan boshqa muammolarning pandemiya davrida kutilmagan tarzda dolzarblashib borayotgani xavotirlarni oshirmoqda.

Jahon iqtisodiy forumi siyosatchilar e'tiboridan chetda qolayotgan beshta tahdidni [sanab o'tdi](#).

1. Ochlik va to'yib ovqat yemaslik foizi oshmoqda

BMTning Oziq-ovqat va qishloq xo'jaligi bo'yicha tashkiloti – FAO tomonidan [ma'lum qilinishicha](#), COVID-19 zaif jamiyatlarni inqiroz ichra inqirozga mahkum etmoqda.

Dunyo bo'ylab iqtisodiy tushkunlikning hukmron bo'lishi va ishsizlik ko'rsatkichining oshishi aholi xarid quvvatining pasayishiga sabab bo'lyapti. Bundan tashqari, bu omillar global ochlik muammosini jiddiylashtirib yuboryapti.

«Mamlakatlar oziq-ovqat ta'minoti zanjiriga e'tiborli bo'lishlari, o'z navbatida hududiy, mahalliy va xalqaro tarzda ishlab chiqarilayotgan oziq-ovqat yetib kelishini ham ta'minlashlari lozim.

Ochlikka chap berish har bir iqtisodiy stimurning markazida turishi kerak», – deya qayd etadi FAO.

Xalqaro oziq-ovqat inqirozi bo'yicha 2020 yil hisbotida [aytilishicha](#), hozir 55ta davlatda oziq-ovqat xavfsizligi ta'minlanmagan. Ularda yashaydigan odamlar insonparvarlik yordami sifatida yuboriladigan oziq-ovqat va vitaminlarga muhtoj.

Bu davlatlar hukumatlari oldida 2ta o'ta og'riqli tanlov paydo bo'lmoqda: yo odamlarning tirikchiligini asrab qolish yoki ularni koronavirusdan saqlash orqali ochlikdan o'lishga hukm qilish.

VOLUME-2, ISSUE-5

BMT bosh kotibi Antoniu Guterrish ochlikning yuqori darajasi bilan kurashayotgan va to'yib ovqat yemaydiganlar soni yana oshishi mumkinligini aytmoqda.

«Koronavirus tufayli murakkab o'zgarishlar ko'p bo'lishi, pandemiya ko'p oila va jamiyatlarni chuqur inqirozda qoldirishi mumkin», – deydi Guterrish.

2. Iqlim muammosi

Iqlim o'zgarishlari muammolari 2020 yilda biznes va siyosiy doiralar e'tibor qaratadigan masalalarning asosiysi bo'lishi kutilayotgan edi. Sayyoramizni asrash 2020 yilda Davosda o'tkazilgan Jahon iqtisodiy forumida ham muhokamadagi asosiy mavzulardan biri [bo'lgan edi](#).

Biroq o'shandan beri iqlim bilan bog'liq muammolar siyosatchilar tomonidan ikkinchi darajali masala sifatida qoldirilmoqda. Sabab esa pandemiya.

Iqlim muammosi unga e'tibor qaratilmagani yoki boshqa yirikroq muammolar ko'proq muhokama bo'layotgani bilan chekinib qolmaydi. Isbot sifatida esa 2019 yil tarixdagi ikkinchi [eng issiq yil](#) bo'lganini keltirish kifoya.

Ayrimlar karantin cheklovlari tufayli ifloslanish darajasi va issiqxona gazlarining qisqarishi iqlim muammolarini hal qilishda nimalarga erishish mumkinligini ko'rsatib berdi, deb hisoblayotgan bo'lsa, ba'zilar tabiat himoyasi uchun aniq rejalarning amalga oshirilishi bir necha yillarga ortga surildi, degan fikrda.

Karantin tufayli Nyu-Yorkda karbonad angidrid gazi ajralib chiqishi mart oyida odatiy ko'rsatkichning [yarmiga qisqargan](#) bo'lsa, Xitoyda dastlabki karantin cheklovlari ifloslanish darajasini 25 foizga kamaytirdi.

3. Norasmiy iqtisodiyotda band aholi eng ko'p zarar ko'rmoqda

Xalqaro valuta jamg'armasi [tahlillariga ko'ra](#), 2019 yilda 2,9 foizga o'sgan jahon iqtisodiyoti 2020 yilda 3 foizga qisqarishi mumkin.

Bundan tashqari, XVJ ishsizlik darajasi 2019 yildagi 3,7 foizdan 9,2 foizga chiqishini taxmin qilmoqda.

Hatto rivojlangan davlatlarda ham ishsizlik 6,6 foizdan 9,2 foizga ko'tarilishi kutilyapti.

Xalqaro mehnat tashkilotining qayd etishicha, norasmiy iqtisodda band bo'lgan aholi qatlami rasmiy sektordagi ishchilardan ko'proq zarar ko'radi. Dunyo bo'ylab norasmiy sektorda band aholi 2 milliarddan ko'proqni tashkil qiladi.

«Ularning aksarida tibbiy xizmatdan foydalanish imkoniyati chegaralangan, karantin davrida yoki kasallik holatida sug'urta uchun oladigan mablag'lari ham yo'q. Norasmiy iqtisodda ishlaydigan ko'pchilik uchun uyda qolish ishsiz qolish deganidir. Chunki bunday odamlarning aksarida masofadan ishlash

imkoni yo'q, oqibatda daromadsiz va yeguliksiz qolishlari mumkin», – deya ma'lum qilmoqda Xalqaro mehnat tashkiloti.

XMT hisob-kitoblariga ko'ra, dunyo bo'ylab norasmiy iqtisodiyotda band bo'lgan millionlab kishilarning daromadlari karantinning birinchi oyida 60 foizga qisqargan.

4. Emlash tadbirlarining kechiktirilishi o'limlarni oshiradi

Ayrim mamlakatlarda qizamiq va poliomiyeitga qarshi emlash tadbirlari virus tarqalishi xavfi sababli kechiktirilmoqda.

JSST mart oyi oxirida emlash ishlarini davom ettirish uchun ko'rsatmalar e'lon qilib, ommaviy emlash tadbirlarini vaqtincha to'xtatib turishni [tavsiya qildi](#). Shu bilan birga, tashkilot tibbiyot xodimlari xavfsizligini ta'minlash va odamlarni ehtimoliy kasalliklardan asrash o'rtasida balansni ushlab qolish qiyinligini ta'kidlagan.

London Gigiyena va tropik tibbiyot universiteti olimlarining izlanishlari Afrikada immunologiya bilan bog'liq tadbirlar to'xtab qolmasligi kerakligini ko'rsatmoqda. Tahlillarga ko'ra, emlash tadbirlari vaqtida koronavirus yuqitirib olinishi natijasida yuzaga keladigan bitta o'lim holatiga, emlash orqali kelajakda hayoti saqlab qolinadigan 29 nafardan 347 nafargacha bola to'g'ri keladi.

«Agar vaksinatsiya to'xtab qolsa, kelgusida qizamiq, sariq bezgak, ko'kyo'tal, meningit, pnevmoniya va diareya sababli ro'y beradigan o'lim holatlari oshishi mumkin», – deyishmoqda London universiteti olimlari.

Ushbu maqoladan quyidagicha xulosaga kelish mumkin. Koronavirus pandemiyasi nafaqat insonlar sog'lig'iga xavf tug'dirishi, balki davlatlarning iqtisodiy-siyosiy, ijtimoiy-madaniy hayotiga zarar yetkazganligi bilan ham ahamiyatlidir. Tahlillarga tayanib aytganda, mazkur kasallik quyidagi ayrim muammolarni yuzaga keltirdi:

- Jahon iqtisodiy inqirozining paydo bo'lishi hamda uning barcha mamlakatlarga ko'rsatayotgan salbiy ta'siri;
- Global miqyosda ishsizlikning avj olishi;
- Karantin rejimi tufayli inson huquq va erkinliklarining cheklanishi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. [Maksim Krongauz . Kirish yoki tashqari: "covid" so'zi tilning bir qismiga aylandimi? nplus1.ru](#) . 2021-yil 21-yanvarda olingan. [Arxivlangan](#) 2021-yil 16-yanvar.
2. [Raqamli texnologiyalardan foydalangan holda uzoq kunduzgi shifoxonada COVID19 bilan kasallangan bolalarni tibbiy reabilitatsiya qilish](#) .

Vaqtinchalik uslubiy qo'llanma [Moskva shahar sog'liqni saqlash boshqarmasi](#) (2020).

3. [Yangi koronavirus \(2019-nCoV\) \(inglizcha\).JSST/Yevropa.JSST](#)(2020 yil 9 mart).

4. [Koronavirus kasalligi 2019 \(COVID-19\) - Alomatlar, tashxis va davolash / BMJ eng yaxshi amaliyoti](#).BMJ eng yaxshi amaliyotlari. 2021-yil 19-noyabrda olindi.[Arxivlangan](#)19-noyabr, 2021-yil.

5. [Koronavirus infeksiyasi 2019-nCoV xavfli kasalliklar ro'yxatiga kiritilgan // Rossiya Sog'liqni saqlash vazirligi](#) . — 2020. — 2 fevral.

6. David L. Heymann, Nahoko Shindo. [COVID-19: aholi salomatligi uchun keyingi nima?](#) (Ingliz tili) // [The Lancet. -Elsevier](#), 2020. - 13 fevral. -.

7. [Yangi koronavirus infeksiyasining \(COVID-19\) oldini olish, tashxislash va davolash](#) . Vaqtinchalik ko'rsatmalar. [Rossiya Sog'liqni saqlash vazirligi](#) (2020 yil 3 mart)

8. [Yangi koronavirus \(2019-nCoV\) infeksiyasi shubha qilinganda og'ir o'tkir respirator infeksiyani klinik davolash: vaqtinchalik qo'llanma, 28 yanvar 2020 yil \(inglizcha\) . JSST](#) (2020 yil 28 yanvar).

